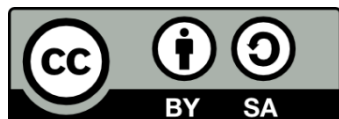

Σύγχρονα Θέματα Διεθνούς Πολιτικής

Μάθημα 5^ο: Ο Ρωσικός Κόσμος. Β' μέρος

Ιωάννης Παπαγεωργίου, Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μάθημα 5^ο

Ο Ρωσικός Κόσμος. Β' μέρος

Περιεχόμενα ενότητας

1. Η διασπορά των ρωσόφωνων πληθυσμών.
2. Η Μολδαβία (Moldova).
3. Η Ουκρανία.

Σκοποί ενότητας

- Ανάδειξη της πολιτικής εποικισμού των σοβιετικών εδαφών με ρωσόφωνους πληθυσμούς και η γεωπολιτική χρήση τους από την Ρωσία σήμερα.
- Ανάλυση της «παγωμένης διένεξης» στην Μολδαβία.
- Η αναζήτηση των αιτίων της ουκρανικής κρίσης του 2013.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1^η Ενότητα

Η διασπορά των ρωσόφωνων πληθυσμών

Η ρωσική διασπορά στο «εγγύς εξωτερικό»

- Η Σοβιετική Ένωση είχε διαμορφώσει πολιτική εποικισμού των σοβιετικών εδαφών με ρωσόφωνους πληθυσμούς.
 - Για πολιτικούς λόγους (καλύτερος έλεγχος των τοπικών πληθυσμών).
 - Για οικονομικούς λόγους (ενίσχυση της παραγωγής στις συγκεκριμένες περιοχές με πιο εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό).

Οι επιπτώσεις της διάλυσης της Σοβιετικής Ένωσης

- Δεν υπήρξαν διώξεις Ρώσων στις νέες ανεξάρτητες χώρες.
- Υπήρξαν ωστόσο σοβαρά θέματα ιθαγένειας
 - Οι πολίτες της Σοβιετικής Ένωσης είχαν τη σοβιετική ιθαγένεια και όχι την ιθαγένεια των δημοκρατιών στις οποίες κατοικούσαν.
 - Δημιουργήθηκαν έτσι ένας μεγάλος αριθμός ανιθαγενών πολιτών, κυρίως από πολιτικά αίτια (ιδίως στις Βαλτικές χώρες αλλά και αλλού).

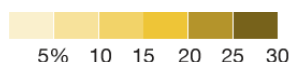
Ο γεωστρατηγικός ρόλος των Ρώσων του Εγγύς Εξωτερικού

- Από την περίοδο Πούτιν η ρωσική κυβέρνηση χρησιμοποιεί την παρουσία των ρωσόφωνων πληθυσμών για γεωπολιτικούς λόγους.
- Η χρήση αυτή αναδεικνύεται σε δύο βασικές χώρες:
 - Μολδαβία
 - Ουκρανία.

Ρωσική διασπορά 1/2

Percentage of the population that identifies as ethnic Russian

- Πηγή: Ποσοστά του εθνικά ρώσικου πληθυσμού στις χώρες της πρώην της Σοβιετικής Ένωσης. United Nations Statistics Division, CIA World Factbook.
<http://www.npr.org/sessions/thetwo-way/2014/03/19/291428078/why-ukraine-makes-russia-s-other-neighbors-nervous> .

Ρωσική διασπορά 2/2

Γειτονικές χώρες της Ρωσίας

Ποσοστό εθνοτικά Ρώσων επί του πληθυσμού των χωρών αυτών %

Εσθονία	20-25
Λετονία	20-25
Λιθουανία	5-10
Λευκορωσία	5-10
Ουκρανία	15-20
Μολδαβία	5-10
Γεωργία	0-5
Αρμενία	0-5
Αμπχαζία	0-5
Καζακστάν	20-25
Ουζμπεκιστάν	0-5
Κιργιστάν	10-15
Τατζικιστάν	0-5
Τουρκμενιστάν	5-10

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

2^η Ενότητα

Η Μολδαβία (Moldova)

Ιστορικά στοιχεία

- Ιστορικά τμήμα των παραδουνάβιων ηγεμονιών και εν μέρει της Αυστροουγγαρίας.
- Κυρίως ρουμανόφωνοι πληθυσμοί.
- Μετά τον 1^ο Π.Π. τμήμα της Ρουμανίας.

Σοβιετική Δημοκρατία της Μολδαβίας

- Μετά τον 2^ο Π.Π. η Σοβιετική Ένωση
- προσαρτά την περιοχή και διαμορφώνει της Σ.Σ.Δ. της Μολδαβίας
- στην οποία χορηγεί και ρωσικά και ουκρανικά εδάφη πέραν του Δνείστερου (Υπερδνειστερία) με ρωσόφωνους πληθυσμούς.

Η ανεξάρτητη δημοκρατία της Μολδαβίας

- Η ανεξαρτητοποίηση της Μολδαβίας (ως ανεξάρτητης δημοκρατίας) μετά το 1991 συμπαρέσυρε και το τμήμα της πέραν του Δνείστρου.
- Αντίδραση του ρωσόφωνου πληθυσμού.
- Με την υποστήριξη της Ρωσίας.
- Απόσχιση του τμήματος πέραν του Δνείστρου στο αυτο-αποκαλούμενο κράτος της Υπερδνειστερίας (Transdniestria).
- Μια βασική «παγωμένη διένεξη» (frozen conflict).

3^η Ενότητα

Η Ουκρανία

Ιστορικά στοιχεία

- Ιστορικά η κοιτίδα του ρωσικού έθνους.
- Σταδιακά μετά την διάλυση του πρώτου ρωσικού κράτους από τη Χρυσή Ορδή η Δυτική Ουκρανία
 - περνά σταδιακά στην εξουσία της Πολωνίας και
 - αργότερα της Αυστρο-Ουγγαρίας,
- ενώ η Κεντρική και Ανατολική ελέγχεται
 - από Μουσουλμάνους και αργότερα
 - την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Η βασική διαφοροποίηση

- Διαμορφώνεται έτσι η βασική διαφοροποίηση του ουκρανικού χώρου.
 - Θρησκευτικά (Ελληνοκαθολικοί Ουνίτες στη Δύση και Ορθόδοξοι στην Ανατολή).
 - Πολιτισμικά και γλωσσικά (ουκρανόφωνοι στην Δύση και ρωσόφωνοι στην Ανατολή).

Η Ρώσικη επάνοδος στην Ουκρανία

- Η ενίσχυση, σταδιακά, της Ρωσίας επαναφέρει από τον 18^ο αιώνα και μετά την χώρα αυτή στην Ουκρανία.
- Η σταδιακή επέκταση της ρωσικής αυτοκρατορίας στην Ουκρανία και την Κριμαία.
- Μετά τη ρωσική επανάσταση, οι Μπολσεβίκοι, με τη Συνθήκη του Μπρεστ Λιτόφστ, αποδέχονται για πρώτη φορά την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας.

Η Σοβιετική Δημοκρατία της Ουκρανίας

- Η ανατροπή της Συνθήκης του Μπρεστ Λιτόφστ διατηρεί την Ουκρανία στον χώρο της Σοβιετικής Ένωσης ως Σοβιετική Δημοκρατία.
- η περίοδος του Holomordor (θάνατος από αστία) της δεκαετίας του 1930.
- Η ανάδειξη σταδιακά του ουκρανικού εθνικισμού.
- Η ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας μετά το 1991 διαμορφώνει μια διαιρεμένη χώρα.

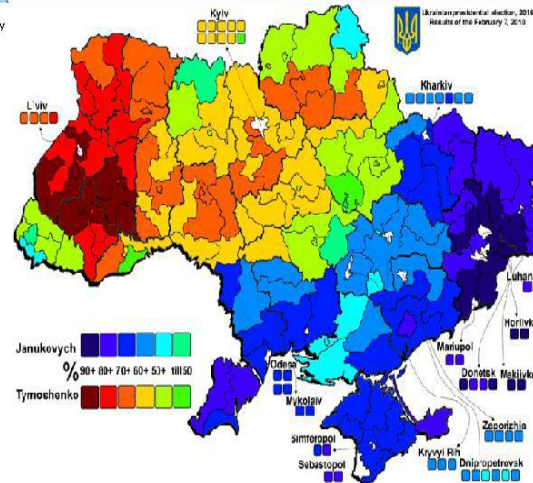
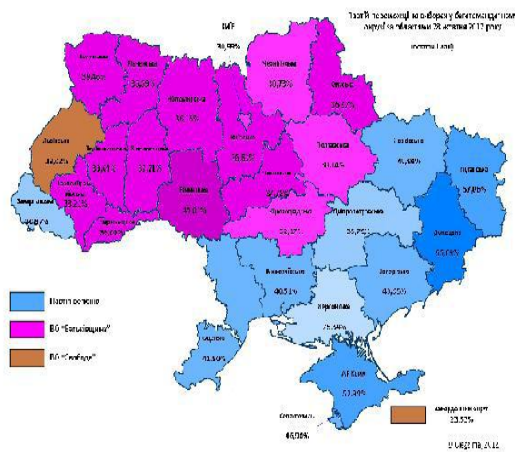
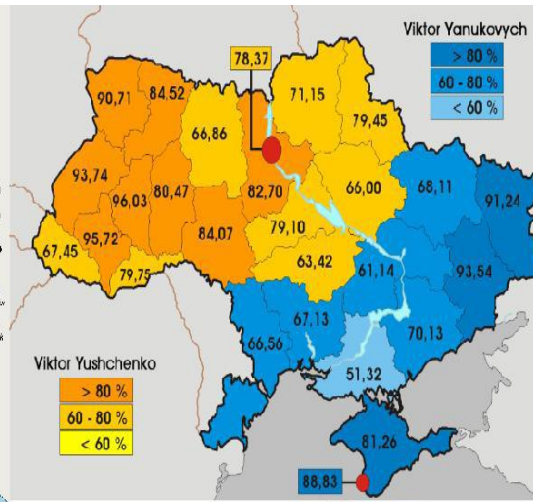
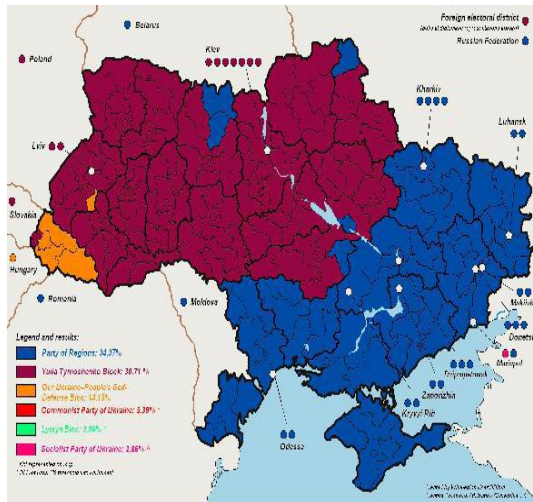

Το ουκρανικό δίλημμα 1/2

- Η διαφοροποίηση
 - Πολιτικά
 - Γλωσσικά και
 - πολιτισμικά
- ανάμεσα στην Ανατολική και την Κεντρική/Δυτική Ουκρανία διαμορφώνει μια διαιρεμένη χώρα μεταξύ όσων
 - Προσβλέπουν σε στενότερες σχέσεις με Ρωσία και όσων
 - Επιθυμούν στενότερη σύνδεση με τη Δύση.

Η εκλογική νίκη του Γιανουκόβιτς

- Πηγή: Η Εκλογική αναμέτρηση του 2014, στην Ουκρανία.
<http://www.trendyron.com/trends/current/buzz/election%20results> και
<https://danieljmitcheil.files.wordpress.com/2014/03/ukraine-election-results.jpg>.

Το ουκρανικό δίλημμα 2/2

- Το δίλημμα αυτό επιδεινώνεται από την αδύναμη κρατική δομή και την γενικευμένη πολιτική διαφθορά.
- Τα τελευταία 20 έτη η Ουκρανία βρίσκεται σε μια μόνιμη αναζήτηση της γεωπολιτικής της θέσης:
 - Το 2008 ζήτησε να γίνει μέλος του ΝΑΤΟ.
 - Η συμφωνία της Βουδαπέστης.

Η ρωσική στάση απέναντι στην Ουκρανία

- Για την Ρωσία, η Ουκρανία αποτελεί στρατηγικό βάθος ➔ άρα απαιτείται ο άμεσος ή έμμεσος έλεγχος της χώρας (υπό μορφή δορυφοροποίησης).
- Η Ουκρανία είναι απαραίτητη για τη Ρωσία ώστε να διατηρήσει ένα αυτοκρατορικό σύστημα.

Η ουκρανική κρίση από το 2013 1/4

- Οι διαφοροποιήσεις της Ουκρανίας τα τελευταία 20 έτη δεν συνιστούσαν σοβαρό ζήτημα για τη Ρωσία στο μέτρο που δεν αποτελούσαν ουσιαστική αμφισβήτηση των ρωσικών συμφερόντων:
 - Κριμαία (ιδίως η ρωσική ναυτική βάση της Σεβαστούπολης).
 - Απρόσκοπτη διέλευση του φυσικού αερίου από των αγωγούς μέσω Ουκρανίας.
 - Παροχή σιτηρών και άνθρακα από την Ανατολική Ουκρανία.

Η ουκρανική κρίση από το 2013 2/4

- Η νίκη Γιανουκόβιτς επαναφέρει την ρωσική επιρροή στη χώρα αλλά
- η εκτεταμένη διαφθορά του καθεστώτος και
- οι πολιτικές ανελευθερίας απονομιμοποιούν γρήγορα το καθεστώς.

Η ουκρανική κρίση από το 2013 3/4

- Η νέα σύγκρουση
- της ευρωπαϊκής προοπτικής (συμφωνία τελωνειακής ένωσης με την ΕΕ) και
- της ρωσικής προοπτικής (διαμόρφωση ζώνης ελεύθερων συναλλαγών με Ρωσία).

Η ουκρανική κρίση από το 2013 4/4

- Η ανατροπή Γιανουκόβιτς που για πρώτη φορά έχει σαφή αντι-ρωσικό (και γεωπολιτικά) χαρακτήρα οδηγεί την Ρωσία σε παρέμβαση με δύο βασικά εργαλεία:
 - Κριμαία
 - Ρωσόφωνοι πληθυσμοί της Ανατολικής Ουκρανίας.

Η Κριμαία 1/2

- Στρατηγική χερσόνησος – σημείο ελέγχου όλου του Εύξεινου Πόντου.
- Πολυεθνική περιοχή (Τάταροι, Ρώσοι, Ουκρανοί κ.α.).
- Ρωσικό έδαφος μέχρι την μεταβίβασή της στην Ουκρανία την δεκαετία του 1950.
- Η ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας συμπαρασύρει και την Κριμαία.
- Η δύσκολη συνύπαρξη Ρώσων της Κριμαίας στην Ουκρανία.

Η Κριμαία 2/2

- Η ρωσική παρέμβαση στην Ουκρανία ξεκινά από την υποκίνηση της αυτοδιάθεσης/ανεξαρτητοποίησης της Κριμαίας και, κατόπιν, την ένωσής της με τη Ρωσία
- Η ρωσική πολιτική προσάρτησης εδαφών με ρωσικούς πληθυσμούς θα συνεχισθεί;

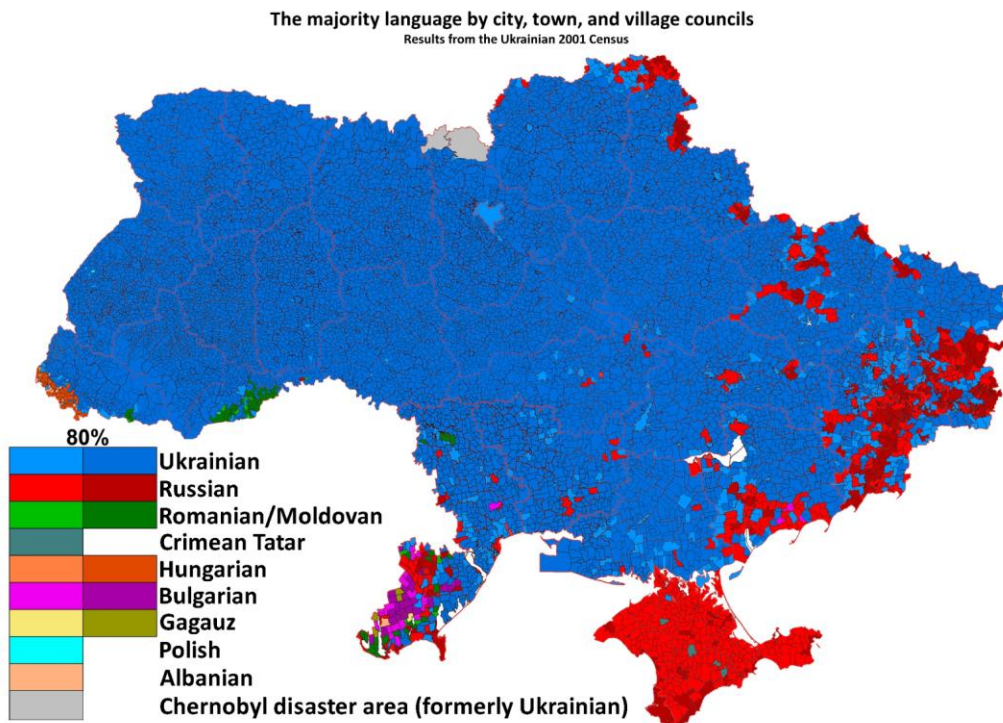

Η Ανατολική Ουκρανία

- Η υποστήριξη από πλευράς Ρωσίας της πολιτικής αυτονόμησης των ρωσόφωνων πληθυσμών της Ανατολικής Ουκρανίας – ακόμα και στρατιωτικά – αποσκοπεί
- στην αποδυνάμωση της Ουκρανίας και
- την διαμόρφωση ενός χαλαρού δεσμού των περιοχών αυτών με την Ουκρανία.

Οι γλώσσες της Ουκρανίας 1/2

- Πηγή: Γλωσσικός χάρτης της Ουκρανίας, 2001.
https://en.wikipedia.org/wiki/Crimean_status_referendum,_2014#/media/File:UkraineNativeLanguagesCensus2001detailed-en.png
- Άδεια: CC BY-SA 3.0

Οι γλώσσες της Ουκρανίας 2/2

- Ουκρανική
- Ρωσική
- Ρουμανική/Μολδαβική
- Γλώσσα των Τατάρων της Κριμαίας
- Ουγγρική
- Βουλγαρική
- Gagauz
- Πολωνική
- Αλβανική

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ιωάννης Παπαγεωργίου. «Σύγχρονα Θέματα Διεθνούς Πολιτικής. Ο Ρώσικος Κόσμος. Β' μέρος». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS245/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος 5^{ου} Μαθήματος

Επεξεργασία: Γαβριέλα Λ. Μαζαράκη
Θεσσαλονίκη,
Χειμερινό Εξάμηνο 2014 – 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

